

VISKY ANDRÁS

HÁROM TÖRTÉNET A FOGSÁG ÉS SZABADULÁS KÖNYVÉBŐL

A Sátán Brăilán

■ Vannak, akik szerint ez a történetet Richárd rabbival esett meg, mások Szent-életű Ferenc tanítványi körének tulajdonítják, többen a zsilávi Nicu Hart gyanítják a történet főszereplőjének. Szavahihető Kárpátokon túli források némelyike azonban Raffaellel, a leghosszabb szakállú bölccsel hozzák összefüggésbe, aki úgy tanított évtizedeken át a Duna menti halászos és kereskedők városában, hogy egyetlen lélek sem jutott el az igazság ismeretére.

A monda szerint Raffael minden erejét az Írás tanulmányozására fordította, sőt olyan komolyan vette a tanulást, hogy személyes barátságot kötött az Írás minden szavával, a szótagok ritmusára vett levegőt, és a szóközök csendjével tért nyugovóra. Bukovinától Dobrudzsáig szent ember hírében állt, mindhiába, saját városában nem akadt ember, aki példaadó élete vagy tanításai iránt érdeklődött volna. Adtak-vettek, szép házakat építettek, halászbárkáikkal és díszes hajókkal Bécsig vagy a fekete-tengeri kikötők érintésével Konstantinápolyig hajóztak, lányaiknak a legjobb családokból szereztek férjet, fiaikat kiskoruktól a pénz szeretetére oktatták. Raffael tanácstalansága nőttön nőtt, nem tudta, mitévő legyen, hogy az Írás szavai a szívekig hatoljanak, boldogságra bírva a jólétben, folyamatos versengésben és egymás becsmélésében örömet lelő embereket.

Egy napon a leghosszabb szakállú bölcs kihirdette, hogy a kinyilatkoztatás ünnepén nem a szent hajlékban, hanem a Császár-kertben várja a hallgatóságot. Azt ígérte, hogy ezen a napon látható módon megjelenik a Sátán, és aki csak akarja, saját szemével meggyőződhet róla. Jöttek is Brăila lakói, olyan sokan, amennyien még soha nem mutatkoztak, sem a fényűző temetési szertartásokon, sem a napokig tartó menyegzőkön, de még a legnagyobb sátoros ünnepeken sem, amikor kereskedőbódék és lacikonyhák lepték el a tágas főteret. Mikor Raffael meggyőződött afelől, hogy a város apraja-nagyja ott tolong a kertben, és feszült várakozással tekintenek rá, a Tíz szó felolvasásába kezdett. Még el se jutottak a „*ne legyenek neked idegen isteneid én előttem*” törvényig, a jelenlévők már nem Raffael hangját hallották, hanem az Örökkévalóét, aki késznek mutatkozik átnyújtani nekik ismét a szövetség ígét, hogy az ő népévé tegye őket újra, pontosan úgy, ahogy a Sínai-hegyen történt a kőtáblák átadásakor. Mindenkinek a szívét eltöltötte a megbánás és a tanítójuk iránti szeretet. Attól kezdve szomjas lélekkel hallgatták és mindenben követték tanítójukat.

Ha valaki azt kérdezte tőlük, látták-e azon a napon a Sátánt megjeleneni, ahogyan a szent ember megígérte, egytől egyig azt válaszolták: – Bizony nem is egyet! Mindenki, aki ott volt, a saját szemével győződhetett meg, hogy a Sátán kilép az emberek szívéből, és futva elhagyja a várost.

Ha pedig még tovább erősködtek, és azt kérdezték, ugyan honnan tudhatják, hogy valóban az történt, amit láttak, és nem csak gyermekes képzelgés vett rajtuk erőt, akkor a kíváncsiskodók ezt a választ kapták: – Ők márpedig bizonyosan tudják, hogy maga a Sátán volt az, mert senki nem a másik emberből látta eltávozni a békétlenség démonát, hiszen valamennyien meggyőződtek afelől, hogy a saját szívéből menekült el a denevérszárnyas gonosz.

Madarak

■ Volt a máramarosszigeti börtönben egy fogoly, aki leginkább csendes, szűnni nem akaró dúdolásaival tűnt ki a többiek közül. Beszélni nem beszélt, legfeljebb olyankor szólalt meg, ha elköszönt valamelyik rabtársától, akit egy másik cellába költöztettek, éhen halt vagy a siralomházba vittek. Valódi nevérol már mindenki megfélemedezett, a régebbiek Szalonkának, az újabbak Kedvesnek, az örök Gică Poponarunak szólították. Sokat böjtölt, a napi adagot gyakran megvonta magától, és ha el is fogyasztotta, nem mulasztotta el egy részét a cella ablakpárkányára gyülekező madarak elé kiszórni. Titokban, hogy lehetőleg senki ne szezzen róla tudomást.

– Ő az egyetlen igaz ember közöttünk, és még a szent bolond foglyoknál is bölcsebb – vélekedett róla Alex Petri, és máris mondta az esetre érvényes szentírási idézetet. – Meg van írva a Példabeszédek könyvében, hogy „az igaz törődik még állatjának kívánságával is”.

Szalonkáról azt beszélték, hogy az üldöztetések első hulláma kezdetétől a hírhedt zsilávai börtönnek volt az óra, amelyben később ő maga is raboskodott, mielőtt Máramarosszigetre szállították.

Egyszer, a nagy tél idején, amikor csonttá fagyott madarak csapatostól hulltak a börtönudvar kövére, a háztetőkre és a bádoggal fedett őrbódéokra, Gică Poponaru felfigyelt a fegyház felett köröző kékcsókarajra. Feltűnt neki, hogy mindig ugyanarra a párkányra szállnak le, és ugyanazon cellablak elé sorakoznak fel. Egy kéz a rácsokon keresztül ennivalót szórt ki nekik, apróra tört, száraz turtojt, fekete kenyérhéjat, sőt még a déli levesben úszkáló, különös értékkel bíró mócsingokból is juttatott nekik.

Egy zavarodott elméjű fogoly, gondolta Gică Poponaru fegyőr, majd csak jobb belátásra bírja a gyomra.

A madarak egyre nagyobb számban jöttek, a kékcsókák között mátyásmadarak, szajkók és cinkék is feltűntek. Egy idő után elhagyták a megszokott ablakot, és egy másik párkányra repültek, máskor pedig az egyik magánzárka ablakánál gyülekeztek. Ott is jutott nekik mindennapi eledel, pedig az izolátorban a foglyok legfeljebb három naponként kaptak húszdekányi üres kenyeret.

Napok teltek el így, amikor Gică Poponaru egyszer arra lett figyelmes, hogy a madárraj a halálra ítélték zárkasora egyik ablakpárkányán gyülekezik, és miután megkapták napi adagjukat ott is, közös énekléssel bírták örömmre a kivégzésére várakozó ismeretlen fogoly szívét. Volt, hogy vértől csöpögő, nyers húsdarabkákat tett ki nekik egy fénylő, fehér kéz, a madarak pedig nagy áhítattal osztották meg egymással és fogyasztották el azokat is.

A szabadnapjait munkanapokra váltotta Gică Poponaru, csak hogy nyomon követhesse a madarak útját.

Az egyik reggel a raj csak némán, elveszetten röpködött a börtön belső udvara felett, és nem ereszkedett le egyik párkányra sem.

Gică Poponaru megértette, hogy azon a hajnalon végezték ki a madarakat a saját húsával etető boldog fegyencet, nem történhetett másként.

Nagy izgalom lett úrrá rajta, munkaideje lejártával nem bírta elhagyni a börtön épületét. Rábírta az egyik munkatársat, adja át neki az éjszakai szolgálatot. A madarak egész éjszaka nem hagyták abba a néma körözést, a gyengébbek ájultan zuhantak a szögesdrótok közé.

Reggel Gică Poponaru kihallgatásra jelentkezett Cocoşatu börtönparancsnoknál. Habozás nélkül írásba adta, hogy nem hajlandó tovább őrizni az önkényesen elítélt rabokat, és készen áll a sorsukban osztozni.

Rák

■ Abban a felfoghatatlanul boldog időszakban, mikor még mindenüvé elkísérhette mesterét, a legkisebb tanítvány egyszer egy belvárosi színház zsúfolt nézőterén találta megát, a kíváncsi nézőseregben. A mester hozzá egyáltalán nem illő, élénk színű, csíkos, inkább a jelmezek feltűnő egyediségére, mint hétköznapi vagy akár ünnepi viseletre emlékeztető zakót húzott magára, és a színpadon foglalt helyet, egymást keresztező fénynyalábok ragyogásában. Egy szép fejű, idős férfi ült mellette, aki a legkisebb tanítvány mesterének a mestere volt, és akít a tanítvány még sohasem látott. Az idős mester, a legkisebb tanítvány mesterének a mestere olyan öreg volt már, hogy a ráirányított fények áthatoltak a testén, mintha réges-régen kilépett volna a velünk múlt időből, és csak néhány tünékeny pillanatig tért volna vissza közénk. Nem is ő, hanem a benne megjelent és az őt kitöltő kétségtelen valóság, amiben földi életünk során csak egészen kivételes pillanatokban van részünk, és ami nélkül olyanná leszünk, mint a zengő érc és a jégverésben pengő cimbalom. Nem vetett árnyékot. Igencsak meresztelnie kellett a szemét annak, aki látni is akarta, és nemcsak hallani az idős mestert. Voltak, akik a nem odaillő világítást okolták, mások pedig félhangosan a színházi világosítók szakértelmét vonták kétségbe. Legjobban azok jártak, akik lemondtak a látásról, és önmagukba fordulva egyedül a két mester szavának a visszhangjaira figyeltek, semmi másra nem ügyelve. A legkisebb tanítványt azonban sokkal erőteljesebben vonzotta kettőjük szemlélése, semmint lezárhatta volna szeme ablakát. Eltökélte magában, hogy egyetlen részletet sem hagy figyelmen kívül, valamennyi érzékszervét kitérte hát a színpadi történések előtt, mint aki titokban még egy utolsó próba elé állítja az idegen fényekben és csaknem egyetlen öltözetben a színpadon mesterével beszélő vakmerő mesterét, még mielőtt mindent maga mögött hagyva nyomába szegődne és követésére szánna el magát. Az a gondolata támadt, hogy mestere a hiúság kísértésébe esett, és az ő feladata szembe fordítani őt pillanatnyi eltévelyedésével. Amikor lement a bíbor függöny, és a révült közönség csendben szétszéledt, a legkisebb tanítvány egész testében remegve fölkapaszkodott a színpadra, hogy feltárja a szívét és megintse mesterét. A két férfi a függöny mögött beszélgettek, még mindig ülve, mint akik észre sem vették, hogy nyilvános szóváltásuk a végéhez ért. A mester kitörő örömmel fogadta a legkisebb tanítványt. Egyszerű szavakkal elmondta neki, hogy tüdejét hatalmába kerítette a rák, és még az idős mester előtt el fog távozni a láthatóan élők sorából. Felállt a helyéről, kibújt harsány zakójából és a legkisebb tanítványra adta. Kísérd haza az öreget, mondta, és elhagyta a színpadot.